

B. N. PUTILOV, RUSSKIJ I JUŽNOSLAVJANSKIJ GEROIČESKIJ ĚPOS. Sravnitel'no — tipologičeskoe issledovanie, Akademija nauk SSSR, Institut ětnografii im. N. N. Mikluho — Maklaja, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1971, 316 str.

Ova je monografija posvećena komparativno-historijskom proućavanju narodne junaćke epike: ruskih bilina i južnoslavenskih junaćkih pjesama. Na osnovi suvremene komparativnotipološke metode u monografiji se istraŹuju opće povijesne i etnografske osnove epskog stvaralaštva istoćnih i južnih Slavena, njegova geneza, veza s povijesnom stvarnošću, osobitosti sadržaja i oblika te historijske znaćajke epike pojedinih naroda.

Knjiga je podijeljena u tri osnovna dijela: 1. fantastiĉno historijska epika (o borbi sa zmajevima, ĉudovištima, neobićnim junacima (tipa Crnog Arapina ili Muse KesedŹije), 2. junaćko historijska epika (o junaćkom svatovskom pohodu, otmici Źena, susretima junaka sa sestrom u neobićnim okolnostima, o suŹanjstvu junaka, o pogibiji junaka), 3. realno historijska epika (o kosovskom boju i bojevima s Tatarima).

U uvodu pisac nas upoznaje s autorima (djelima i idejama) koji su se bavili problemima slavenskog zajedništva i međuslavenskim odnosima u oblasti epskog stvaralaštva od prvih desetljeća 19. stoljeća, a zatim u tri iduća dijela iznosi rezultate svojih istraŹivanja.

Uspoređujući i analizirajući sadržaje, motive i likove epskih djela kod Rusa i Južnih Slavena, autor između ostalog utvrđuje da razlićite umjetnićke veze, analogije, elementi slićnosti koji postoje u ruskim i južnoslavenskim junaćkim pjesmama govore — na osnovu proućenog materijala — o povezanosti slavenske epike kao realnoj pojavi historije folklora slavenskih naroda, a ta povezanost oznaćava takav stupanj uzajamnih odnosa nacionalnih epskih sustava u kojemu ti odnosi poprimaju karakter organski, postojan i zakonit te obuhvaćaju u biti sve strane epskog stvaralaštva. Autor je na kraju izdvojio dva bitna pitanja: 1. da su se klasićna ruska i južnoslavenska epika formirale na osnovi tipološki stanije epske tradicije i da te tradicije ĉine zajednićki tipološki fond i 2. da su se epski sistemi kod Rusa i Južnih Slavena formirali potpuno samostalno i neovisno u konkrećnim povijesnim uvjetima, ali u pravcu općih zakonitosti, i da historija tih sistema, i pored njihove neponovljivosti i osobitosti, daje jedinstven niz tipološki zajednićkih etapa. Nadalje se istiće da se ruska i južnoslavenska epika primjetno razlikuju po svojem općem sastavu: vrstama i sadržajima. U jednoj i u drugoj epici pojedini tipovi mogu zauzimati razlićita mjesta, dominirati ili, obratno, prelaziti u drugi plan, otkrivajući se samo u elementarnoj formi; postoje siže i teme koje su dobro predstavljene i bogato obraćene u jednoj a slabo u drugoj epici. Te su razlike posljedica realne povijesti epike u konkrećnim povijesnim uvjetima. Ipak se zajedništvo najbolje osjeća, kaŹe autor, u prve dvije skupine epskog stvaralaštva Slavena — u epici fantastiĉno historijskoj i junaćko historijskoj, navodeći da gotovo sva ona ruska epika (izuzevši mali broj djela) koja se uklapa u ove dvije skupine odgovara na stanovit naćin adekvatnim tipovima južnoslavenskih epskih pjesama. Treća skupina, zakljućuje autor, šira je po svojim siŹeima i tematskom sastavu.

Govoreći o smislu svoje knjige, Putilov naglašava da je on dijelom i u tome da obrati paŹnju historićara ruske i južnoslavenske epike na njihove

zajedničke elemente, pokazujući koliko su važni poredbenotipološki aspekti za rješavanje konkretnih historijskih problema i kako se izoliranim proučavanjem nacionalnih slavenskih epika, bez njihove tipološke veze, danas ne može doći do značajnih rezultata.

Na kraju autor zaključuje da ruske biline, s jedne strane, i južnoslavenske stare junačke i hajdučke pjesme, s druge strane, imaju svoje originalne umjetničke posebnosti i da su to originalni i neponovljivi pjesnički sistemi. Razlike tih pjesničkih sistema potpuno su uočljive čitaocima (i još više slušaocima) bilina i epskih pjesama. Ne treba zastirati te razlike, koje su očite, i zanemariti istaknute specifičnosti. Ipak, namjera je ove knjige da skrene pažnju historičara ruske i južnoslavenske epike na povezanost epskih elemenata i na opću zakonitost razvoja epike, koja se otkriva povijesno-tipološkim istraživanjem.

Na kraju autor zahvaljuje bugarskim i jugoslavenskim folkloristima koji su mu pomogli da provjeri pojedine ideje i upotpuni svoje znanje o epskoj slavenskoj problematici. Knjiga je izuzetno bogata bilješkama (ima ih 859), koje pružaju širok uvid u literaturu o problemima o kojima se govori u knjizi.

I tako je ova monografija, namijenjena folkloristima, etnologima, slavistima, a i širem krugu čitalaca koje zanimaju problemi narodne epike, nov prilog komparativnom proučavanju slavenskog epskog narodnog stvaralaštva.

Ante Nazor

SVETOZAR MATIĆ, NOVI OGLEDI O NAŠEM NARODNOM EPU, Matica srpska, Novi Sad 1972, 335 str.

Godine 1964. objelodanio je Svetozar Matić neke svoje do tada pisane članke u knjizi *Naš narodni ep i naš stih* (vidi prikaz u »Narodnoj umjetnosti« 4, 1966, str. 258—263). Evo, osam godina kasnije izlazi mu nova knjiga, kod istog izdavača i u istoj opremi, u kojoj su također sakupljeni članci što ih je prije objavljivao u časopisima: u »Zborniku MS za književnost i jezik« (32 članka) i u »Letopisu MS« (2 članka), u razdoblju od godine 1962. do godine 1971.

Prvu je Matićevu knjigu stručna kritika ili popratila šutnjom ili većim dijelom primila negativno, čak i vrlo negativno, a poneke njegove zaključke ironično, pa i s podsmijehom. Članci sakupljeni u drugoj knjizi koncentrirani su na isti predmet kao i oni u knjizi *Naš narodni ep i naš stih*, istoga su ili sličnoga karaktera (što se nazire i iz naslova), metodologija je također ista, pa se može očekivati da ni ova knjiga neće ništa bolje proći.

Novi ogledi o našem narodnom epu svojim primarnim sadržajem nastavak su tekstološke analize nekih pjesama Vukove zbirke, započete u knjizi *Naš narodni ep i naš stih*. Knjiga se sastoji od pet poglavlja. Prvo poglavlje, kojemu je naslov *Prilozi kritici Vukovih tekstova*, čine ovi članci: *Uvod*; *Počeci Vukovog skupljanja pesama*; *Prilozi o Vukovoj redakciji narodnih pesama*, (u koji su ušli naslovi: 1. *Čija je »Ženidba kralja Vukašina«*, 2. *Vukova redakcija tuđih zapisa*, 3. *Redakcija »Komada od različitijeh kosovskih pjesama«*, 4. *Da razbijem tabor na Mišaru*); *Predgovor drugoj »Pjesnarici«*; *»Dioba Jakšića«*; *Zadužbine Nemanjića u epskom pevanju*; *Vukov »Račun od pesama«*; *Svedočanstva »Rječnika« od 1818. godine*; *Vuk u Beogradu 1816. godine*.